

Elbląg, 14 lutego 2022 roku

dr hab. Marcin Walczyński
Zakład Translatoryki
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Wrocławski
Nr ORCID: 0000-0001-8666-3603
marcin.walczynski@uwr.edu.pl

RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ ZATYTUŁOWANEJ
LITERARY TRANSLATION QUALITY ASSESSMENT: AN
APPROACH BASED ON RELEVANCE THEORY AND
BARTHES' FIVE LITERARY CODES (UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH, 2021) AUTORSTWA MGR. PAWŁA
JURECZKA

We współczesnym przekładoznawstwie coraz widoczniej rysują się trendy badania przekładu jako jednej z form działalności tekstualnej w wąskich dziedzinach specjalizacyjnych. Stąd też coraz większą uwagę przekładoznawców przyciągają takie tematy jak dyskurs i słownictwo specjalistyczne oraz ich przekład czy zastosowanie tłumaczenia maszynowego. Sporo uwagi poświęca się także ocenie jakości przekładu specjalistycznego, wykorzystując do tego różne modele i narzędzia oraz opracowując nowe sposoby pomiaru jakości tłumaczenia. Nie brakuje jednak i takich badań, które kontynuują rozwijanie bardziej tradycyjnych obszarów przekładoznawstwa, do których bez wątpienia należą badania nad przekładem literackim. Można przy okazji rzec, że to właśnie tego typu studia zapoczątkowały szeroko rozumianą naukową refleksję nad tłumaczeniem – nad jego recepcją w oczach odbiorcy docelowego, związkami przekładu z oryginałem, widzialną bądź nie rolą tłumacza, czy w końcu nad oceną jakości przekładu literackiego. Przedłożona do oceny rozprawa doktorska autorstwa mgr. Pawła Jureczka wpisuje się zatem w tę gałąź przekładoznawstwa, w której analizuje się różne aspekty przekładu literackiego, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych z oceną jego jakości. W związku z powyższym już na samym początku recenzji należy pochwalić mgr. Pawła Jureczka za wybór tematu rozprawy, w której porusza on zagadnienia oceny jakości przekładu literackiego, dokonywanej przez pryzmat teorii relewancji oraz pięciu kodów literackich zaproponowanych przez Rolanda Barthesa, francuskiego teoretyka literatury, semiotyka, filozofa i pisarza.

Rozprawa zbudowana jest z trzech zasadniczych części: dwóch rozdziałów teoretycznych, w których Autor podejmuje próbę zbudowania fundamentów teoretyczno-metodologicznych swojego projektu badawczego, oraz jednego, dosyć obszernego, rozdziału empirycznego, w którym przedstawiono analizę powieści *Trainspotting*. Rozdziały poprzedza skromne wprowadzenie, a ostatnią część pracy stanowią wnioski, bibliografia, załączniki oraz streszczenia. Pomimo tego, że np. w rozdziale pierwszym omawia się trzy ważne i szerokie zagadnienia – przekład literacki, teorię relewancji i ocenę jakości przekładu, którym można poświęcić osobne, rozbudowane rozdziały, można stwierdzić, że

budowa pracy, zgodnie z zasadą „od teorii do praktyki”, jest w zasadzie poprawna, logiczna, uzasadniona tokiem wyводу i – w oczach recenzenta – jej konstrukcja nie budzi większych zastrzeżeń.

We wstępie mgr Paweł Jureczek opisuje główne zagadnienia, które omówione są w zasadniczych części pracy. Ponadto, dosyć jasno w tej części wybrzmiewa ogólny cel pracy, którym jest zgłębienie przekładu literackiego w świetle stosowanych metod oceny jego jakości. Można jednak mieć pewne zastrzeżenie właśnie w odniesieniu do tego celu, ponieważ jest on zbyt ogólnikowy. Być może dobrym posunięciem byłoby wprowadzenie pytań badawczych, na które Autor szuka w swojej pracy odpowiedzi. We wstępie pojawia się dosyć kluczowe dla całej rozprawy stwierdzenie, że to właśnie ocena jakości przekładu literackiego jest jednym z najtrudniejszych obszarów szeroko pojętego pomiaru jakości tłumaczenia. Szkoda jednak, że Autor nie uzasadnia tej tezy w nieco bardziej rozbudowany sposób, ponieważ mogłoby to rzucić jeszcze więcej światła na trudności, jakie sprawiają przekład literacki i mierzenie jego jakości. Ogólnie rzecz biorąc, wstęp spełnia swoją funkcję, ponieważ zarysowane są w nim najważniejsze wątki rozprawy.

Rozdział pierwszy poświęcony jest trzem kluczowym zagadnieniom – przekładowi, teorii relewancji oraz jakości przekładu. Już na samym początku można mieć pewne wątpliwości co do tego, by w jednym rozdziale połączyć trzy dosyć obszerne zagadnienia, które – ze względu na wielość podejść do nich, a także rozbudowany aparat terminologiczny – można by omówić w osobnych rozdziałach. W niektórych podrozdziałach panuje pewien chaos terminologiczny, czego dobrym przykładem jest część poświęcona definicji przekładu. Autor wprowadza przytacza wybrane definicje, ale wyjaśniając je, wprowadza nowe terminy (np. język, ekwiwalencja, implikatura), co prowadzi do tego, że zagubieniu ulega główny sens tego podrozdziału – pokazanie, jak różni badacze traktują przekład. Szkoda jednak, że przedstawiono tak niewiele podejść do definicji przekładu, a przecież wielu czołowych przekładoznawców proponowało swoje – czasami obszerniejsze, czasami lakoniczne – definicje. Podobnie ma się sprawa z nieprzekładalnością, którą Autor próbuje definiować na podstawie kilku, wprowadzanych dosyć nagle, bez odpowiednich oznaczeń dyskursywnych, przykładów. Zastanawiające jest zatem to, czy np. brak uwzględnienia znaków diakrytycznych w tekście docelowym jest przykładem nieprzetłumaczalności, którą mgr Paweł Jureczek próbuje definiować. Zgodnie z *Kodeksem zawodowym tłumacza przysięgłego* (2019) lub jego wcześniejszą wersją z 2011 roku, do której odnosi się Doktorant, nieuwzględnienie znaków diakrytycznych w tłumaczeniu, choć są one obecne w tekście źródłowym, jest raczej błędem, zaniedbaniem, a nie przykładem nieprzetłumaczalności, bo jakże ma objawiać się owa nieprzetłumaczalność? Inny mankament pojawia się w kolejnym podrozdziale. Autor powołuje się na metodologię badania w działaniu (tzn. *action research*), lecz nie opisuje tego podejścia, a byłoby to cenne, zważywszy na zarówno teoretyczny, jak i praktyczno-analityczny wymiar rozprawy. Wydaje się, że temu podejściu poświęcono za mało uwagi i nie jest wiadomo, w jakim wymiarze Autor stosuje je. Ogólnie rzecz biorąc, w części poświęconej zagadnieniom przekładoznawczych nie odnajdujemy jasnych i precyzyjnych definicji takich terminów jak „przekład”, „nieprzekładalność” czy „metodologia przekładu”, a jedynie możemy się ich domyślać na podstawie prowadzonej dyskusji. Dosyć dużym mankamentem tego rozdziału jest zbyt ogólne, powierzchowne i nie do końca przekonujące omówienie teorii relewancji. Wydaje się, że zagadnieniu temu należałoby poświęcić więcej uwagi, bo to przecież właśnie ta teoria stanowi jeden z fundamentów teoretyczno-metodologicznych analizy. Według recenzenta najlepszą częścią tego rozdziału jest podrozdział na temat przekładu literackiego, który – choć skrótowy – jasno pokazuje wyzwania tego rodzaju działalności przekładowej, jak i oceny jego jakości. Ostatnim zagadnieniem poruszonym w pierwszym rozdziale jest wspomniana już wcześniej ocena jakości przekładu. Wprawdzie Autor powołuje się na kilka modeli oraz pokazuje ich wady, to jednak znowu można odnieść wrażenie zbyt krótkości dyskusji i potraktowania zagadnienia pobieżnie. Podsumowując, rozdział pierwszy, pomimo panującego w nim chaosu we wprowadzaniu i omawianiu definicji różnych pojęć oraz pewnej powierzchowności i skrótowości w opisie kluczowych dla części empirycznej rozprawy pojęć i teorii daje pewien ogólny obraz na temat przekładu, przekładu literackiego oraz roli teorii relewancji w budowaniu modelu oceny

jego jakości, a także podsuwa pewne wskazówki odnośnie do tego, jak będzie rozwijać się wywód w dalszych częściach rozprawy.

W rozdziale drugim mgr Paweł Jureczek wprowadza pojęcie pięciu kodów literackich zaproponowanych przez Ronalda Barthesa. Na tej podstawie, wykorzystując także elementy teorii relewancji, buduje On swój model oceny jakości przekładu literackiego, twierdząc, że takie połączenie może doprowadzić do powstania wszechstronnej oraz uniwersalnej metody mierzenia jakości w jakimkolwiek tłumaczeniu literackim. Jest to dosyć odważne twierdzenie, momentami ocierające się o dogmatyzm, tym bardziej że – w opinii recenzenta – nie stoi za tym przekonująca argumentacja. Wprowadzenie do teorii kodów literackich należy uznać za udane. Autor dodatkowo całkiem sprawnie pokazuje, że rzeczywiście koncepcja pięciu kodów Barthesa znalazła swoje zastosowanie w analizach zarówno dzieł literackich, jak i muzycznych, co dosyć dobrze ilustrują analizy różnych aspektów dwóch polskich tłumaczeń *Winnie-the-Pooh*. Interesująca jest także próba pokazania związków pomiędzy teorią kodów literackich, teorią pięciu żywiołów/elementów, a teorią relewancji, które – zdaniem Doktoranta – mają punkt styczny w pisaniu kreatywnym oraz jego produkcji, tzn. w literaturze. Zgodnie z tym, co twierdzi mgr Paweł Jureczek, teoria kodów literackich pozwala zrozumieć mechanizmy, które wykorzystywał autor dzieła literackiego tworząc je, teoria pięciu żywiołów pozwala połączyć dzieło literackie oraz mechanizmy jego tworzenia z cyklami natury, a teoria relewancji pozwala odkryć intencje autora. Wydaje się, że takie podejście może rzeczywiście wspomóc analizę dzieła literackiego oraz jego przekładu, gdyż obejmuje kilka perspektyw. W rozdziale tym odnajdujemy w końcu informację o metodzie analizy przeprowadzonej w części empirycznej. Trudno jednak na podstawie jednego, krótkiego akapitu wywnioskować, jak Autor zbudował swój model i jak on wygląda. Innymi słowy, czytelnik nie odnajdzie informacji o tym, co jest częścią zasadniczą tego modelu oraz jak rozkładają się w nim akcenty. Dowiadujemy się jedynie o tym, że jakość przekładu literackiego będzie mierzona na podstawie binarnego systemu występowania/niewystępowania danego kodu w tekście przekładu. Wydaje się, że w pracach naukowych przedstawienie metodologii jest kwestią zasadniczą, stąd – w opinii recenzenta – powinno się poświęcić opisowi stosowanej metody analizy (a więc i wielokrotnie wspomnianemu modelowi oceny jakości przekładu literackiego) zdecydowanie więcej miejsca tak, by wyartykułować jej komponenty, pokazać zastosowanie kodów literackich i teorii relewancji, a także podkreślić jej zasadność oraz ukazać jej wady i zalety. Wszakże każda metoda takie posiada i dobrze jest, gdy jej Autor jest tego świadom. Podsumowując ocenę drugiego rozdziału, należy zauważyć, że pomimo poważnych niedostatków metodologicznych, Autor dosyć dobrze wprowadził teorię kodów literackich oraz pokazał jej rozwój oraz zastosowanie w analizie przekładu.

Najdłuższą część pracy to analiza powieści *Trainspotting* autorstwa Irvine'a Welsha oraz jej polskiego przekładu dokonanego przez Jędrzeja Polaka. Niestety, już na wstępie uwidacznia się fakt, że brakuje pogłębionego, merytorycznego uzasadnienia, dlaczego mgr Paweł Jureczek zdecydował się poddać analizie właśnie tę powieść oraz jej przekład. Wydaje się, że zaprezentowanie motywacji stojącej za wyborem takiego a nie innego dzieła mogłoby rzucić więcej światła na to, dlaczego właśnie ten utwór oraz jego tłumaczenie są warte pogłębionych analiz przekładoznawczych, szczególnie w ramach modelu łączącego teorię relewancji i teorię pięciu kodów literackich. Dosyć interesująco został przedstawiony autor analizowanej powieści. Skutecznie pokazano związki pomiędzy biografią Welsha a jego twórczością i sposobem kreacji dzieła literackiego. Równie ciekawe jest omówienie głównych bohaterów analizowanej powieści, w którym podkreśla się ich pochodzenie, cechy osobowościowe, nawyki i uzależnienia oraz właściwości używanych przez nich idiolektów. Przekonująca jest także argumentacja o tym, że analizowana powieść może być z powodzeniem przetłumaczona na język polski, biorąc pod uwagę sposób prowadzenia narracji, „szkockość” tekstu czy regionalne warianty języka angielskiego. Niestety, jak słusznie zauważa Doktorant, powołując się na innych badaczy, dotychczasowe tłumaczenie nie oddaje w pełni charakteru i sensu oryginału, a więc nie wszystkie zamierzone przez autora oryginału aspekty zostały przekazane w przekładzie. Pierwszym analizowanym kodem jest kod hermeneutyczny, którego manifestacją mogą być wprowadzone za pomocą różnych figur retorycznych (np. antytezy czy pytania) zagadki czy niejasności. W opinii

recenzenta Autor całkiem skutecznie pokazuje braki w przekładzie niektórych fragmentów powieści związanych właśnie z tym kodem. Okazuje się, że tłumacz rzeczywiście pominął niektóre elementy analizowanych fragmentów, zaburzając tym samym sens oryginału lub pozbawiając przekład informacji implicytnych. Trzeba również przyznać, że dosyć ciekawe są propozycje tłumaczeniowe mgr. Pawła Jureczka, które rzeczywiście dobrze oddają zamierzenie autora tekstu źródłowego. Szkoda jednak, że pod koniec tego podrozdziału, Autor nie pokusił się o podsumowanie swojej analizy występowania/niewystępowania eksponentów kodu hermeneutycznego w badanym przekładzie. Drugim pryzmatem, przez który Doktorant przeprowadza analizę tekstu przekładu, jest kod proairetyczny, który funkcjonuje jako swego rodzaju akcja, sekwencja akcji czy ciąg przyczynowo-skutkowy i który jest często nieodzownym elementem dzieła narracyjnego. Również i w tym przypadku, mgr Paweł Jureczek dosyć sprawnie pokazuje, że w przekładzie powieści *Trainspotting* na język polski pojawiają się takie fragmenty, które nie oddają w pełni intencji autora i sensu oryginału, bo brakuje im odniesień do analizowanego kodu. Co więcej, w tej części analizy dobitnie pokazano rolę kontekstu, który musi być uwzględniany, gdy chcemy zaproponować tłumaczenie najbliższe oryginałowi. Jak ma to miejsca w przypadku analizy kodu hermeneutycznego, analiza manifestacji (lub ich braku) kodu proairetycznego została dodatkowo wzbogacona o odautorskie propozycje tłumaczeń analizowanych fragmentów, które lepiej oddają sens oryginału. Warto również podkreślić inną pozytywną cechę tego podrozdziału: analiza tego kodu jest w pewien, może nie do końca idealny, sposób podsumowana w ostatnim akapicie podrozdziału, co pozwala niejako zamknąć tę część i przejść do następnej. W kolejnej części analizy Autor skupia się na kodzie semantycznym, który badany jest przez pryzmat obecnych (lub nieobecnych) w tekście przekładu konotacji, aluzji, spójności czy przesadni. W opinii recenzenta bardzo dobrym posunięciem było zamieszczenie krótkiego, ale treściwego wprowadzenia teoretycznego na temat konotacji oraz koherencji i kohezji. Szkoda jednak, że nie wszystkie analizowane aspekty zostały wprowadzone w ten sposób. Analizę w tym podrozdziale należy jednak uznać za przekonującą, a dodatkowo, jak miało to miejsce w poprzednich częściach rozdziału empirycznego, niektóre propozycje modyfikacji przekładu wydają się trafniej oddawać sens tekstu źródłowego. Z perspektywy czytelnika godnym podkreślenia jest również fakt próby podsumowania analizy tego kodu w formie krótkiego akapitu podsumowującego. Następnym analizowanym kodem jest kod symboliczny, który badany jest w oparciu o jednostki językowe, metafory i porównania. Nie do końca zrozumiałe jest jednak twierdzenie, że jednostki leksykalne mogą być uznane za komponenty omawianego wariantu językowego, ponieważ chyba każdy wariant językowy operuje jednostkami leksykalnymi. Ponadto, w podrozdziale na temat owych jednostek mgr Paweł Jureczek pisze o metaforach kocich pomimo tego, że następny podrozdział dotyczy właśnie metafor i tam również poruszony jest wątek metafor związanych z kotami. Prócz tego, do metafor Autor wraca w podrozdziale na temat porównań. Wydaje się zatem, że struktura tego podrozdziału jest mocno zaburzona, przez co lektura tej części tekstu jest trudna. Ostatnim analizowanym kodem jest kod kulturowy, a więc badane są te elementy przekładu, które mogą odnosić się do kultury czy ogólnych aspektów wiedzy. Analizie zostały zatem poddane te fragmenty, w których występują idiomy, slang, a także różne aspekty szeroko pojętej kultury (np. geografia, moda, wygląd zewnętrzny, technologia, muzyka, jedzenie i picie). Ponownie trzeba zaznaczyć, że bardzo dobrym posunięciem było włączenie krótkiego wprowadzenia teoretycznego do idiomów. Szkoda jednak, że zabrakło takich wstępów przy innych analizowanych aspektach, z czego najbardziej wskazane byłoby przedstawienie ujęcia teoretycznego slangu, który różnie definiowany jest w literaturze naukowej. Pomimo tego mankamentu, Autor całkiem przekonująco pokazuje braki analizowanego tłumaczenia. Ostatnim aspektem rozdziału badawczego jest analiza literackości polskiego przekładu *Trainspotting*. Podczas lektury tej części rozprawy mogą u czytelnika pojawić się pewne pytania: czy biorąc pod uwagę to, jak mówią bohaterowie powieści, pokazane w tekście docelowym błędy (gramatyczne, leksykalne, ortograficzne) tak bardzo wpływają na zniekształcenie stylu? W opinii recenzenta, tak się nie dzieje, ponieważ język bohaterów też nie należy do standardowych i pojawia się w nim wiele cech należących do niestandardowych odmian, a więc takich, w

których dochodzi do zaburzenia norm gramatycznych czy leksykalnych. I wprawdzie należy pochwalić Autora za czujność i rzetelność w pokazywaniu tych niedociągnięć przekładu, to jednak nie do końca przekonujące jest twierdzenie, że tego typu błędy w przekładzie mogą zniekształcać oryginalny styl. Ciekawe rzeczy w przekładzie odnalazł mgr Paweł Jureczek w odniesieniu do ideologii i uprzedzeń w niektórych polskich fragmentach, które najprawdopodobniej zostały niewłaściwie przełożone z języka angielskiego. Analizę kończy krótkie podsumowanie. Wydaje się, że po takim szczegółowym badaniu potrzebny byłby osobny podrozdział, w którym Doktorant mógłby szerzej opisać wnioski z przeprowadzonej analizy czy pokusić się o bardziej wyczerpujące komentarze na temat zauważonych w toku badania rozbieżności pomiędzy tekstem źródłowym a docelowym. Byłoby to też miejsce, w którym mgr Paweł Jureczek mógłby wykorzystać dane liczbowe, pokazując, w jaki sposób doszedł do tych obliczeń, ponieważ obecnie nie jest wiadome, na przykład, czy dotyczą one całego tekstu tłumaczenia, czy tylko analizowanych fragmentów. Podsumowując, rozdział analityczny jest dosyć ciekawy i choć nie jest pozbawiony mankamentów i niedoskonałości, to całkiem przekonująco pokazuje niedostatki przekładu oraz sposoby ich naprawy.

Ostatnią częścią pracy są wnioski. Autor na samym początku tej części rozprawy twierdzi, że motywacją do podjęcia badań w zakresie przekładu literackiego była niesatysfakcjonująca jakość większości tekstów docelowych. Wydaje się, że to stwierdzenie jest nieco dogmatyczne, bo przecież nie jest możliwe zapoznanie się z większością przekładów literackich na język polski. Tutaj również mgr Paweł Jureczek powołuje się na swój model, który – w opinii recenzenta – nie został dokładnie opisany, choć analiza została przeprowadzona na jego podstawie. Można odnieść też wrażenie, że pada tutaj kilka zastanawiających stwierdzeń. Po pierwsze, Autor twierdzi, że opracowana przez niego metoda nie wyjaśnia, jak przeprowadzić identyfikację kodów oraz intencji komunikacyjnych. Można więc zastanawiać się, jak Autor sam ją przeprowadził. Intuicyjnie? Po drugie, Autor uważa, że w literaturze brak jest jasnego opracowania na temat teorii pięciu kodów. Może więc ta rozprawa mogłaby mieć funkcję takiego opracowania, które ułatwiłoby zrozumienie tej koncepcji. Niestety, tak się nie stało, między innymi przez zgłoszone wcześniej wątpliwości. Po trzecie, przytoczone aplikacje metody są wątpliwe, a wynika to z tego, że brak im uzasadnienia. Skoro brak jest procedur identyfikacji kodów, to jak można zastosować metodę np. w przekładzie maszynowym? W jaki sposób metoda mogłaby być przydatna wydawcom, korektorom czy edytorom? Potencjał edukacyjny tej metody również – w oczach recenzenta – wydaje się niski. Ogólnie rzecz biorąc, przedstawione w tej części pracy wnioski wydają się niedopracowane i powierzchowne, a omówione implikacje pozbawione solidnego uzasadnienia i z tego też względu dosyć wątpliwe.

Przed przystąpieniem do całościowej oceny pracy, chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na zauważone usterki językowe oraz edytorskie, które – choć pojawiają się w wielu pracach przedkładanych w postępowaniach o nadanie stopni naukowych i które z tego względu nie są niczym nadzwyczajnym – można wyeliminować, poddając rozprawę wnikliwej korekcie. Poniżej wymieniam najczęściej zaobserwowane problemy:

- Problemy gramatyczne: problemy z przedimkami (np. str. 35: translation studies vs **the** translation studies; str. 93: **a** different communicative intentions); problemy z czasami (np. str. 37: (...) has been proposed (...) in 2006); problemy z uzyskaniem zgody między podmiotem a orzeczeniem (str. 212: The basis of the translatability **were** the notions... [**the basis... was...**]); błędy w policzalności/niepoliczalności (str. 128: a considerable **amount** of details [**a considerable number** of details]).
- Problemy leksykalne: błędy w kolokacjach i wyrażeniach przyimkowych (np. str. 48: comprises of [**comprises sth**]; str. 83: different than¹ [**different from**]; str. 197: characteristic to [**characteristic of**]; str. 146: similarly to [**similar to; like**]); monotonia leksykalna (nadużywanie zwrotów z czasownikami „claim” i argue”).

¹ Konstrukcja *different than* możliwa jest w amerykańszczyźnie. Tutaj jednak należy ją potraktować jako usterkę językową, ponieważ praca napisana jest w głównej mierze angielszczyzną brytyjską.

- Problemy z konsekwentnym użyciem jednej odmiany angielszczyzny (np. str. 69: „behavior” vs str. 45: „behaviour”), choć wyraźnie zarysowana jest tendencja do używania odmiany brytyjskiej.
- Występowanie w tekście zdań z wyrażeniami anakolutycznymi (tzw. dangling modifiers) i błędnymi orzeczeniami (tzw. faulty predication), w których podmiot zdania nie jest w stanie wykonać czynności opisanej w zdaniu (np. str. 14-15: „In order to analyze literary translation, a theory is needed which encompasses those two realities” [kto/co ma analizować przekład literacki? Teoria?]; str.: 19 „The following translation of the fragment claims to be consistent with the principle of relevance...” [czy tłumaczenie może coś twierdzić?]).
- Nagminne stosowanie apostrofów i cudzysłowów prostych zamiast apostrofów i cudzysłowów drukarskich (tzn. ' zamiast ’). Użycie tylko prostych znaków byłoby akceptowalne, gdyby Autor używał tylko ich, zachowując przy tym konsekwencję. Tak jednak nie jest.
- Brak wyraźnego odróżnienia przykładu od komentarza do niego. Można odróżnić przykład od komentarza np. innym rozmiarem czcionki, kursywą itp.
- Brak legendy do użytych skrótów: przy przykładach pojawiają się różne oznaczenia (np. (E), (P), (PPJ), [IW10], [JP192]) i choć większość z nich jest po pewnym czasie zrozumiała dla czytelnika, to jednak – mimo wszystko – przed ich zastosowaniem warto przedstawić ich krótką charakterystykę.
- Problemy ze spójnością: Autor często przechodzi od jednego zagadnienia do drugiego, nie stosując odpowiednich przejść między akapitami (tzw. discourse markers) i stąd można czasami odnieść wrażenie, że dyskusja dotyczy niezbyt powiązanych ze sobą aspektów.

Pomimo wyszczególnionych usterek, praca napisana jest na ogół przystępną angielszczyzną brytyjską i tylko w niektórych miejscach pojawiają się problemy ze zrozumieniem tekstu.

Podsumowując powyższe oceny poszczególnych części rozprawy, muszę niestety stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa mgr. Pawła Jureczka nie jest do końca udana, a jej najsłabszymi częściami są rozdziały teoretyczne. Wydaje, że Autor nie tylko pomija niektóre podejścia do definicji i posługuje się zwrotami dogmatycznymi, ale także niektóre omawiane koncepcje, teorie czy podejścia traktuje nazbyt powierzchownie. W mojej ocenie niedostatecznie jasno ukazano główne założenia teorii relewancji oraz jej znaczenia dla przekładoznawstwa i zastosowanego modelu. Mam także sporo wątpliwości właśnie odnośnie do zaprezentowanego modelu – brak jest jednoznacznego, całościowego i wnikliwego opisu teoretycznego. Autor od razu przechodzi do jego zastosowania, nie poddając refleksji jego części składowych oraz nie identyfikując w nim pewnych niedoskonałości i luk. Czytelnik musi się domyślać, jak ten model ma funkcjonować. Brakuje także uzasadnienia wyboru analizowanej powieści. Autor nie podaje uzasadnionych i przekonujących argumentów, dlaczego to dzieło literackie oraz jego przekład warto są analizy.

Jeśli chodzi o całościowy ogląd recenzowanej rozprawy doktorskiej podsumowujący powyższe oceny poszczególnych rozdziałów, to pomimo dosyć wielu zgłoszonych powyżej niejasności, pominięć czy powierzchowności sądów, a także usterek językowych czy edytorskich, warto docenić dosyć ambitną i odważną analizę, a przede wszystkim interesujące i w wielu wypadkach bardzo trafne, autorskie propozycje korekty niektórych fragmentów tłumaczenia powieści *Trainspotting*. W moim odczuciu warto podkreślić fakt, że w części empirycznej mgr. Pawłowi Jureczkowi udało się uchwycić te aspekty, które z całą pewnością polskim czytelnikom, którzy nigdy nie czytali oryginału (np. ze względu na trudność używanej tam angielszczyzny), umknęłyby. Jest to niewątpliwym atutem zaprezentowanej w rozprawie analizy.

Konkluzja

Zważywszy zauważone w przedstawionej do oceny rozprawie doktorskiej braki, niedociągnięcia, potknięcia oraz niezgrabności językowe i edytorskie z jednej strony oraz ciekawy i ambitny cel pracy, odwagę w głoszeniu niektórych sądów, wnikliwość analityczną

uwidocznioną w części empirycznej, dogłębną znajomość kontekstu i realiów przedstawionych w powieści oraz zaproponowanie ulepszeń tłumaczenia powieści, stwierdzam, że – zgodnie z artykułem 13.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki – rozprawa doktorska autorstwa mgr. Pawła Jureczka stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydata w zakresie językoznawstwa (w specjalności przekładoznawstwo) oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr. Pawła Jureczka do dalszych etapów przewodu doktorskiego prowadzonego przed Radą Dyscypliny Naukowej Językoznawstwo na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

dr hab. Marcin Walczyński

